

*Кузнецова І. В.,
доцент кафедри «Іноземна мова та переклад»
Національного університету «Запорізька політехніка»
<https://orcid.org/0000-0003-2741-5428>*

РЕДАГУВАННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання, пов'язані з використанням інтернаціональної лексики в науковому мовленні, з особливим акцентом на явищі «хибних друзів перекладача». З огляду на глобалізацію наукової комунікації та зростання кількості англійських запозичень, підкреслюється важливість точного розуміння та коректного вживання інтернаціональних термінів у сучасній українській науковій мові, що є запорукою однозначності та точності викладу наукової інформації. Порушення лексичних норм при використанні таких одиниць може призводити до викривлення змісту та зниження якості наукових текстів.

Зазначено, що інтернаціональна лексика становить значну частину термінологічного апарату багатьох наук, однак подібність форми не завжди гарантує тотожність значення в різних мовах. Особливу увагу приділено аналізу «хибних друзів перекладача» – міжмовних відповідників, які через фонетичну чи графічну схожість можуть спричинити помилкове отождіння значень, що призводить до смислових неточностей або комунікативних невдач у перекладі наукових текстів.

Було доведено, що проблема «хибних друзів перекладача» залишається недостатньо дослідженою в контексті науково-технічного перекладу, особливо в парі мов «англійська – українська». Це пов'язано як із динамічним розвитком термінологічних систем, так і з відсутністю усталених підходів до уніфікації перекладу новітніх запозичень.

У статті наведено конкретні приклади «хибних друзів перекладача», які часто трапляються в наукових статтях, монографіях та дисертаціях, і запропоновано нормативні варіанти їх перекладу відповідно до норм української літературної мови. У висновках запропоновано шляхи підвищення лексичної грамотності науковців і перекладачів, зокрема через створення спеціалізованих словників «хибних друзів перекладача» для різних галузей знання, а також рекомендації щодо критичного підходу до використання інтернаціональної лексики в науковому мовленні.

Ключові слова: інтернаціональна лексика, хибні друзі перекладача, міжмовна омонімія, науковий текст, термінологія, переклад, лексична норма, семантична розбіжність.

Постановка проблеми. Мови не розвиваються в абсолютній ізоляції, що є фундаментальним положенням при дослідженні інтернаціоналізмів [1, с. 121]. Протягом історії мовної системи постійно взаємодіяли між собою, а з початком глобалізації цей процес набув безпрецедентної інтенсивності. Інтернаціональна лексика, яка полегшує взаєморозуміння між представниками різних культур, відіграє ключову роль у сучасній

англійській мові, особливо в науково-технічній сфері [2, с. 381]. Однак її використання та переклад потребують ретельного редагування для забезпечення точності, зрозумілості та контекстуальної правильності.

Як відомо, переклад науково-технічних текстів вимагає особливої уваги до точності термінології та відповідності стилю наукового мовлення [3, с. 10]. Проблема ускладнюється тим, що інтернаціоналізми, маючи спільне походження (часто латинське або грецьке), у різних мовах можуть набувати відмінних значень, стилістичного забарвлення або частотності вживання [4, с. 122]. Це явище, відоме як «хибні друзі перекладача», створює значні труднощі при редагуванні наукових текстів [5, с. 60]. Крім того, в англійській мові інтернаціоналізми можуть функціонувати інакше, ніж в українській, що вимагає від редактора глибокого розуміння термінологічних систем обох мов. Потреба цілісного аналізу принципів редагування інтернаціональної лексики зумовлює **актуальність** цієї праці.

Мета статті – виявлення та систематизація основних типів інтернаціональної лексики в англійській мові, аналіз особливостей її функціонування в науково-технічних текстах та визначення принципів редагування при перекладі українською мовою, тобто спроба зрозуміти, які групи інтернаціоналізмів становлять найбільшу небезпеку для перекладача, наскільки критичними є помилки, спричинені явищем міжмовної асиметрії («хибні друзі перекладача»), та якими методами слід керуватися для забезпечення точності й адекватності перекладу.

Вклад основного матеріалу дослідження. Інтернаціональна лексика неодноразово ставала об'єктом вивчення як західних, так і українських мовознавців. Одним із основоположних підходів є теорія іншомовного контакту, яка наголошує на важливості міжмовних запозичень та їх ролі у формуванні загальносвітової мовної картини [3, с. 8].

Серед перших досліджень інтернаціоналізмів слід згадати роботи Антуана Мейє, який ще на початку ХХ століття окреслив феномен історичних нашарувань спільної лексики в різних мовах [6, с. 9]. Вільгельм Шмідт акцентував увагу на глибинних зв'язках між мовами і розглядав інтернаціоналізми як частину процесу міжнародного культурного обміну [7, с. 43]. Вагомий внесок зробив Іван Огієнко, один із найвідоміших українських мовознавців, який розглядав міжмовні запозичення не лише як лексичні одиниці, а й як символи культурних взаємодій [8, с. 56]. Особливої уваги заслуговує постать Ейгена Вюстера, який запропонував типологію інтернаціоналізмів у контексті технічної термінології [9, с. 10].

У контексті класифікації інтернаціоналізмів важливими є праці Фернандо Гомеса, який підкреслював, що інтернаціоналізми стали базовими елементами наукових та технічних термінів у всіх мовах, починаючи з XVII століття. Джон Бенджамін зауважував, що англійська мова стала «глобальною лексичною платформою», де багато термінів набули універсального характеру [3, с. 10].

Серед українських дослідників фундаментальне значення мають роботи Олександра Потебні, який досліджував вплив латини та грецької мови на українську лексичну систему [10, с. 65]. Сучасні дослідження репрезентовані працями А. Д'якова (етимологія інтернаціональних термінів) [11, с. 32], Оксани Баранець [12] та Тараса Тополі [13] (специфіка інтернаціоналізмів в українській мові в контексті медіа та технологій). Девід Кристал [14, с. 87] вивчав поширення інтернаціоналізмів завдяки глобальним комунікаціям. Ігор Левков запропонував детальну класифікацію інтернаціоналізмів в англійській мові за способом їх запозичення та адаптації [15, с. 47]. Проаналізуймо кожен із цих типів на прикладі лексики, що функціонує в науково-технічних текстах, із наведенням відповідних контекстуальних прикладів.

Прямі запозичення зберігають свою форму й значення в багатьох мовах. У науково-технічній сфері такими прикладами є терміни *algorithm, computer, telephone, laser*. **Кальковані терміни** утворюються шляхом покомпонентного перекладу міжнародних елементів. Типовим науково-технічним прикладом є слово *supermarket*, утворене від міжнародних компонентів *«super»* і *«market»*. **Адаптовані запозичення** зазнають змін у написанні або вимові відповідно до норм мови-реципієнта. Класичним прикладом є термін *processor*, який в англійській мові функціонує з питомою граматичною парадигмою. Термін *processor* зазнав фонетичної та графічної адаптації від латинського дієслова *processus*, набувши в англійській мові специфічного технічного значення «*центральний обчислювальний пристрій*».

Такі слова, попри зовнішню схожість із відповідниками в інших мовах, потребують особливої уваги перекладача, оскільки можуть мати різну сполучуваність або стилістичне забарвлення в різних мовах. Наведені приклади демонструють, що інтернаціоналізми активно функціонують у науково-технічних текстах, зберігаючи при цьому свої типологічні особливості відповідно до класифікації.

Попри позірну простоту, редагування інтернаціоналізмів є складним завданням. Основна проблема полягає в явищі міжмовної асиметрії, коли «міжнародне» слово в англійській та українській мовах має різні семантичні обсяги, стилістичне забарвлення або сполучуваність [4, с. 62]. Це явище в лінгвістиці отримало назву «хибні друзі перекладача» (фр. *faux amis du traducteur*) – термін, запроваджений Максимом Кеслером та Жулем Дерокінью у 1928 році. Як слушно зауважує А. Анісімова, «перша реакція людини на іншомовне слово, що нагадує її рідне, – вважати, що його значення збігається зі значенням подібного рідного слова» [16]. Відповідно до класифікації, запропонованої в дослідженнях з перекладознавства, «хибні друзі перекладача» можна поділити на кілька груп [15, с. 48]:

Слова, подібні за формою (графічно або фонетично), але різні за значенням. Це найбільш підступна група інтернаціоналізмів охоплює лексичні одиниці, які мають спільне похо-

дження та зберігають формальну (графічну або фонетичну) подібність у різних мовах, проте їхні семантичні обсяги суттєво різняться або навіть не перетинаються. Саме ця психологічна інтенція створює найбільшу небезпеку для перекладача, оскільки формальна подібність створює ілюзію зрозумілості та провокує автоматичне, некритичне перенесення значення з рідної мови на іншомовне слово.

Розглянемо найхарактерніші приклади з науково-технічних та загальнонаукових текстів, які ілюструють різні типи семантичних розбіжностей.

В англійській мові іменник *decade* є стандартним терміном на позначення періоду в десять років. Він широко вживається в наукових, технічних, економічних та історичних текстах для окреслення тривалих часових проміжків. Натомість українське «*декада*» походить від того самого грецького кореня *dekas, dekados* (десяток), але в сучасній українській мові закріпилося за іншим значенням – *період у десять днів, переважно в контексті планування, звітності або декадних заходів*. Як зазначають дослідники, це класичний приклад міжмовної омонімії, коли спільне походження призвело до розходження семантики в різних мовах [7, с. 125]. *The study spanned a decade, from 2010 to 2020, allowing researchers to observe long-term climate trends. – Дослідження тривало десятиліття, з 2010 по 2020 рік, що дозволило дослідникам спостерігати довгострокові кліматичні тенденції*. Отже, у наведеному прикладі переклад «*декада*» (у значенні десяти днів) був би не просто стилістичною помилкою, а повністю спотворив би зміст повідомлення, оскільки замість тривалого періоду (роки) з'явився б короткий проміжок (дні). Це особливо критично в наукових текстах, де часові параметри мають принципове значення для розуміння дослідження.

Розглянемо інший приклад: англійський прислівник *eventually* позначає результативність після певного періоду очікування або низки подій – «*зрештою*», «*врешті-решт*», «*кінець кінцем*». Він вказує на те, що дія або подія відбулася після певного проміжку часу, часто після подолання труднощів. Українське «*евентуально*» (рідше вживане, переважно в книжному стилі) походить від латинського *eventualis* (випадковий, можливий) і означає «*можливо*», «*за певних обставин*», «*якщо виникне потреба*». Це принципово інше модальне значення, що вказує на потенційність, гіпотетичність, а не на реалізованість у часі. *After several failed prototypes, the engineers eventually developed a design that met all safety requirements – Після кількох невдалих прототипів інженери зрештою розробили конструкцію, що відповідала всім вимогам безпеки*. Таким чином, переклад *eventually* як «*евентуально*» є однією з найпоширеніших помилок, яка повністю змінює зміст висловлювання: стверджувальний факт (щось сталося зрештою) підміняється гіпотетичною можливістю (щось може статися за певних умов). У науковому тексті, де точність формулювань має вирішальне значення, така помилка може призвести до хибного розуміння результатів дослідження.

Цікавим є приклад, коли англійське *accurate* в технічних контекстах позначає відповідність істинному значенню, відсутність похибки, прецизійність. Воно регулярно вживається в словосполученнях *accurate measurement* (точне вимірювання), *accurate data* (точні дані), *accurate description* (точний опис). Українське «*акуратний*» стосується передусім охайно-

сті, старанності, ретельності у виконанні дій або зовнішньому вигляді предметів і сполучається з іменниками на кшталт «працівник», «почерк», «кімната». *The pressure gauge must provide accurate readings within $\pm 0.1\%$ of the actual value.* – Манометр повинен забезпечувати точні показники в межах $\pm 0,1\%$ від фактичного значення. Переклад «акуратні показники» був би семантично неприйнятним, оскільки поєднує несполучуване – охайність не є характеристикою вимірювального приладу. Точність у технічному розумінні – це метрологічна характеристика, яка визначається ступенем наближення до істинного значення, тоді як акуратність – це риса особистості або якість виконання дій. Розрізнення цих значень є критичним для правильного розуміння технічної документації.

Класичний приклад «хибного друга» є термін *actual*, який потребує постійної уваги перекладача. Розбіжність полягає в тому, що *actual* вказує на реальний стан справ на протилежності теоретичному, очікуваному, запланованому або симульованому. Натомість «актуальний» означає важливий, своєчасний, нагальний, такий, що відповідає потребам поточного моменту. *The actual cost of construction exceeded the initial estimate by 15%.* – Фактична вартість будівництва перевищила початковий кошторис на 15%. В цьому випадку йдеться про протиставлення реального (того, що відбулося в дійсності) і прогнозованого або змодельованого. Переклад «актуальна вартість» або «актуальні характеристики» був би змістовою помилкою, оскільки вносив би значення своєчасності або важливості, яке відсутнє в оригіналі.

Таким чином, при роботі з першою групою «хибних друзів» редактор має керуватися такими принципами:

Будь-яке слово, що має формально подібний відповідник в українській мові, має викликати настороженість. Припущення про семантичну тотожність має бути відправною точкою для перевірки, а не підставою для автоматичного перекладу. Формальна подібність не гарантує семантичної еквівалентності.

Значення слова визначається не словниковою статтею ізолювано, а конкретним контекстом вживання. Необхідно аналізувати сполучуваність слова з іншими елементами речення, тематику тексту, жанрово-стилістичні особливості. Саме контекст часто дає ключ до правильного вибору відповідника.

Спеціалізовані словники «хибних друзів перекладача», зокрема фундаментальна праця В. Акуленка, містять детальний опис семантичних розбіжностей, ілюстративні приклади та застерігають від типових помилок [17, с. 54]. Звернення до таких джерел є обов'язковим етапом редагування.

Як зазначає В. Карабан, аналіз типових словосполучень в обох мовах часто дає змогу уникнути помилок, оскільки наслідками неухважного ставлення до перекладу міжмовних омонімів можуть бути невинуватені семантичні калькування, порушення норм лексичної сполучуваності, стилістична неадекватність відповідника та перекоєння значення слова [5, с. 69]. *Accurate* в англійській закономірно сполучається з *measurement, data, description*, тоді як в українській мові відповідник «акуратний» має зовсім іншу парадигму сполучуваності.

Отже, інтернаціональні слова, подібні за формою, але різні за значенням, становлять найбільшу небезпеку для перекладача саме через ілюзію зрозумілості. Як слушно зауважують дослідники, «формальна подібність наводить на думку

про семантичну близькість, і перекладач схильний розглядати слова, що схожі на перший погляд, як постійні еквіваленти» [18, с. 143]. Подолання цієї ілюзії потребує не лише знання мови, але й розвинутої мовної рефлексії, вміння критично ставитися до власних перекладацьких рішень та постійно звіряти їх із контекстом і довідковою літературою. У науково-технічному перекладі, де ціна помилки особливо висока, увага до «хибних друзів» є невід'ємною складовою професійної компетенції редактора.

Слова, що в множині набувають іншого значення. Окрему групу інтернаціоналізмів, що потребують пильної уваги редактора, становлять лексичні одиниці, які при зміні граматичного числа зазнають семантичної трансформації. У таких випадках форма множини не просто вказує на кількість об'єктів, а формує нове, часто термінологічно закріплене значення. Наприклад, в однині іменник *difference* функціонує як термін для позначення кількісної або якісної відмінності між двома чи більше об'єктами, явищами або величинами. У науково-технічних текстах він часто вживається в математичному, статистичному або порівняльному контексті. Як у наведеному прикладі: *The difference between the two experimental results was statistically significant* – тут *difference* позначає об'єктивну, вимірювану різницю між двома числовими показниками. В інженерному контексті «*difference in thermal conductivity between copper and aluminum*» вказує на конкретну фізичну властивість, що підлягає вимірюванню. На відміну від однини, форма множини *differences* часто набуває абстрактнішого значення, позначаючи не просто сукупність відмінностей, а концептуальні розбіжності, суперечності в поглядах, позиціях або підходах. У прикладі «*the team members had fundamental differences regarding the project implementation strategy*» йдеться не про кількісні відмінності, а про конфлікт інтерпретацій, що має якісний характер. Ще виразніше це простежується в дипломатичному дискурсі: «*diplomatic differences between the two countries*» – тут слово вказує на наявність суперечок або неузгоджених позицій, що можуть перерости в конфлікт.

Таким чином, при перекладі *difference* в однині доцільно використовувати українські відповідники «відмінність», «різниця» залежно від контексту. Для *differences* у значенні «незгоди» або «суперечки» слід добирати відповідники, що передають саме цей семантичний відтінок: «розбіжності», «суперечності», «непорозуміння». У деяких контекстах можливе додавання пояснювальних слів, як-от «принципові розбіжності», «дипломатичні суперечки».

Іменник *development* в однині є одним із найпоширеніших термінів у науково-технічній літературі, де він позначає процес розвитку, вдосконалення або створення чогось нового. У прикладі «*The development of renewable energy sources*» слово вказує на тривалий процес, динаміку змін. В цьому випадку *development* має процесуальне, динамічне значення.

Форма множини *developments* зазнає семантичного зсуву: вона позначає не процеси, а їхні результати або конкретні події, що відбулися. У прикладі «*Recent developments in artificial intelligence*» йдеться про конкретні досягнення, нові технології або відкриття, а не про процес розвитку як такий. Ще виразніше це простежується в контексті «*developments in the political situation*», де слово позначає події, зміни обставин, що відбуваються в певному часовому проміжку. Таким чином, мно-

жина *developments* конкретизує абстрактне поняття, надаючи йому подієвого характеру.

Для передачі *development* в однині українською мовою найчастіше використовуються іменники «розвиток», «розробка». Для *developments* у значенні «досягнення», «події», «зміни» слід добирати відповідники, що відповідають контексту: «останні досягнення», «нові розробки», «зміни в ситуації». Переклад «розвитки» (калька з множини) є стилістично неприйнятним для української науково-технічної мови.

Слова, що не збігаються в категорії числа. Окрему проблему для редагування становлять випадки, коли граматична категорія числа в англійській та українській мовах не збігається для передачі одного й того ж поняття. У таких випадках буквально збереження числа при перекладі призводить до порушення стилістичних норм цільової мови.

В англійському діловому, політичному та технічному дискурсі іменник *policies* у множині є нормою для позначення системи правил, принципів або курсу дій у певній сфері. У прикладі «*strict environmental policies*» множина вказує на комплекс заходів, що регулюють різні аспекти екологічної діяльності компанії. «*Government policies on immigration*» позначає сукупність нормативних актів та адміністративних практик. «*Admission policies*» охоплює всі правила прийому до навчального закладу. Вживання множини в цих випадках є граматичною нормою англійської мови.

В українському науково-технічному та офіційно-діловому мовленні для позначення того ж самого поняття традиційно використовується однина – «політика». Це пов'язано з тим, що в українській мові «політика» в цьому значенні є збірним поняттям, що охоплює всю сукупність принципів і заходів. У прикладі «запровадила сувору екологічну політику» однина цілком передає зміст англійської множини *policies*. Використання форми множини «політики» в таких контекстах є калькою з англійської та сприймається як стилістична помилка, оскільки в українській мові «політики» найчастіше позначає політичні партії або політичних діячів.

В англійській мові іменник *weapons* у множині є стандартною формою для позначення різних видів озброєння. У прикладі «*proliferation of nuclear weapons*» множина використовується, оскільки йдеться про різні типи ядерної зброї. «*Advanced weapons systems*» також вживається в множині для позначення комплексу сучасних озброєнь. Військово-технічний дискурс англійської мови послідовно використовує множину для цього поняття.

Українська мова в цьому випадку демонструє іншу граматичну модель. Іменник «зброя» є збірним поняттям і вживається переважно в однині, навіть коли йдеться про різноманітні види озброєння. У прикладі «обмежити розповсюдження ядерної зброї» однина є граматичною нормою. Альтернативним варіантом може бути термін «озброєння», який також вживається в однині для позначення комплексу бойових засобів. Використання форми множини «зброї» (наприклад, «різноманітні зброї») є граматичною помилкою, оскільки порушує норми української словозміни.

Таким чином, друга група «хибних друзів» (слова, що в множині набувають іншого значення) та третя група (слова, що не збігаються в категорії числа) становлять особливу складність при редагуванні науково-технічних перекладів, оскільки

помилки в цих випадках часто залишаються непоміченими навіть досвідченими фахівцями. Як слушно зауважує В. Карбан, граматичні труднощі перекладу нерідко поєднуються з лексичними, утворюючи комплексні проблеми, які потребують системного підходу [5, с. 27]. При роботі з цими групами редактор має керуватися такими принципами:

Редактор повинен усвідомлювати, що в англійській мові граматична форма множини може бути не просто показником кількості, а самостійним засобом вираження лексичного значення. Як демонструють розглянуті приклади, *differences* у значенні «незгоди, суперечки» та *developments* у значенні «події, досягнення» є окремими лексико-семантичними варіантами, а не просто граматичними формами відповідних слів в однині. Отже, при зустрічі з множинною формою інтернаціоналізма слід насамперед перевірити, чи не є вона термінологізованою одиницею з окремим значенням.

Редактор має враховувати, що категорія числа в англійській та українській мовах функціонує по-різному. Те, що в англійській виражається множиною (*policies, weapons*), в українській може передаватися однією як збірним поняттям («політика», «зброя»). Буквальне збереження граматичного числа при перекладі призводить до стилістичних отріхів, порушення лексичної сполучуваності та створює враження «кальки». Як зазначає Т. Кияк, при перекладі науково-технічних текстів слід орієнтуватися на узус цільової мови, а не на формальне копіювання граматичних структур оригіналу [18, с. 147]. Тому редактор повинен перевіряти, чи відповідає обране граматичне число нормам українського наукового мовлення.

Визначити, чи має слово в множині окреме значення, можна лише через аналіз його сполучуваності з іншими елементами речення. У прикладі «*the team members had fundamental differences regarding the project implementation strategy*» саме контекст (наявність означення *fundamental*, прийменника *regarding*, іменника *strategy*) вказує на те, що *differences* вжито не в значенні «відмінності», а в значенні «розбіжності в поглядах». У випадку «*recent developments in artificial intelligence*» сполучуваність з прикметником *recent* та прийменником *in* сигналізує про те, що йдеться про конкретні події або досягнення, а не про процес розвитку. Таким чином, увага до типових колокацій дозволяє правильно ідентифікувати значення множинної форми.

Для перекладу термінологізованих множинних форм недостатньо загальномовних словників. Редактор має звертатися до спеціалізованих галузевих словників (фінансових, економічних, юридичних), які фіксують усталені відповідники. Наприклад, термін *policies* у значенні «політика (як курс дій)» слід звертатися з діловою та офіційно-документальною лексикографією.

У сумнівних випадках, коли норма цільової мови не є очевидною, редактор може скористатися корпусами українських текстів (наприклад, ГРАК – Генеральний регіонально анотований корпус української мови) для перевірки частотності вживання того чи іншого граматичного варіанта. Пошук за словосполученням «*екологічна політика*» (однина) та «*екологічні політики*» (множина) покаже, що перший варіант є нормою, а другий – маловживаною калькою. Такий підхід дозволяє приймати обґрунтовані рішення, спираючись на реальне мовлення.

Таким чином, редагування другої та третьої груп «хибних друзів» потребує від фахівця не лише знання лексичних зна-

чень слів, але й глибокого розуміння граматичних систем обох мов, вміння аналізувати контекст та користуватися сучасними лексикографічними й корпусними інструментами. Лише комплексний підхід дозволяє уникнути як змістових помилок, так і стилістичних отріхів, забезпечуючи високу якість перекладеного науково-технічного тексту.

Отже, інтернаціональна лексика є невід'ємним компонентом сучасної англійської мови, особливо в науково-технічній сфері, де вона виконує функцію універсального засобу комунікації. Спільне походження багатьох термінів (переважно з латинськими та грецькими коренями) створює ілюзію простоти перекладу, однак на практиці саме ця лексика становить найбільшу небезпеку для перекладача через явище міжмовної асиметрії, відоме як «хибні друзі перекладача». Запропонована в дослідженні класифікація інтернаціоналізмів за типами (прямі запозичення, кальковані терміни, адаптовані запозичення) дозволяє систематизувати підходи до їх редагування. Найбільшу увагу редактора потребують адаптовані запозичення, які зазнали фонетичних, граматичних або семантичних змін у мові-реципієнті.

Особливу роль у процесі редагування відіграє увага до колокацій – типових словосполучень, які дозволяють правильно ідентифікувати значення слова та обрати адекватний відповідник. Таким чином, редагування інтернаціональної лексики в англо-українському науково-технічному перекладі потребує від фахівця не лише знання формальних відповідників, але й глибокого розуміння семантичних, стилістичних та граматичних особливостей слів в обох мовах, розвинутої мовної рефлексії та вміння критично оцінювати власні перекладацькі рішення. Ігнорування явища міжмовної асиметрії може призвести не лише до стилістичних огріхів, але й до суттєвих змістових спотворень, що є неприпустимим у науково-технічній комунікації.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в дослідженні специфіки функціонування інтернаціоналізмів у вузькоспеціалізованих галузевих текстах (медичних, юридичних, IT-текстах, технічній документації), де термінологічна точність має особливе значення, а «хибні друзі» можуть мати галузеву специфіку та створенні типології перекладацьких помилок, пов'язаних з інтернаціональною лексикою, на основі аналізу реальних перекладів науково-технічних текстів, що дозволить виявити найбільш типові проблеми та розробити методи їх запобігання.

Література:

1. Pulcini V. Internationalisms, Anglo-Latinisms and other kinship ties between Italian and English. *Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis*. 2019. Vol. 136. No. 2. P. 121–142.
2. Khaydarova N., Yuldasheva E. International words and false friends of the translator. *Modern Education and Development*. 2025. T. 25. № 5. С. 381–383.
3. Біленко Т., Катиш Т. The issue of defining internationalism in the context of linguistic research. *Philological Treatises*. 2025. T. 17. № 1. С. 7–14.
4. Pavlov V. O. Internationalisms in English legal vocabulary: challenges in rendering into Ukrainian. *Науковий часопис Українського*

- державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов*. 2024. Вип. 28. С. 58–66.
5. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
  6. Meillet A. *Introduction à l'étude comparative des langues indo-européennes*. Paris : Hachette, 1903. 494 p.
  7. Schmidt W. *Die Sprachfamilien und Sprachkreise der Erde*. Heidelberg : Winter, 1926. 595 S. (Kulturgeschichtliche Bibliothek).
  8. Огієнко І. Українська культура. Київ : Фірма «Довіра», 1991. 272 с.
  9. Wüster E. *Einführung in die allgemeine Terminologielehre und terminologische Lexikographie*. Copenhagen, 1985. 240 S.
  10. Потебня О. О. *Мова та народність*. Київ : Наукова думка, 1993. 240 с.
  11. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. *Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти*. Київ : КМ Academia, 2000. 218 с.
  12. Баранець О. Інтернаціоналізми в сучасному українському медійному дискурсі. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2021. Т. 70, № 1. С. 45–52.
  13. Тополя Т. В. Функціонування інтернаціональної лексики в українських технологічних текстах ХХІ століття. *Лінгвістичні дослідження*. Харків, 2022. Вип. 58. С. 112–120.
  14. Crystal D. *English as a Global Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 212 p.
  15. Левков І. Інтернаціональна лексика в сучасній англійській мові: класифікація та функціонування. *Мовознавство*. Київ, 2010. № 5. С. 45–52.
  16. Anissimova A.G. «False Friends of the Translator» in the Terminology of the European Union. *BETA-IATEFL*. 2016. URL: <https://www.beta-iatefl.org/748/blog-publications/false-friends-translator-terminology-european-union/> (дата звернення 20.01.2026).
  17. Акуленко В. В. *Питання інтернаціоналізації словникового складу мови*. Харків : Вид-во ХДУ, 1972. 215 с.
  18. Кияк Т. Р. *Науково-технічний переклад (теоретичні та практичні аспекти)*. *Іноземна філологія*. 1992. Вип. 104. С. 141–150.

Kuznietsova I. Editing international vocabulary in English-Ukrainian scientific and technical translation

Summary. The article deals with topical issues related to the use of international vocabulary in scientific speech, with a special emphasis on the phenomenon of «false friends of the translator». Given the globalization of scientific communication and the increasing number of English-language borrowings, the importance of accurate understanding and correct usage of international terms in modern Ukrainian scientific language is emphasized, to be a prerequisite for unambiguity and precision in presenting scientific information. Violation of lexical norms in using such units can lead to distortion of content and a decrease in the quality of scientific texts.

It is noted that international vocabulary constitutes a significant part of the terminological apparatus in many sciences; however, similarity in form does not always guarantee identity of meaning in different languages. Particular attention is paid to the analysis of «false friends of the translator» – interlingual correspondences which, due to phonetic or graphic similarity, can cause erroneous identification of meanings, leading to semantic inaccuracies or communicative failures in the translation of scientific texts.

It has been proven that the problem of «false friends of the translator» remains researched in the context of scientific and technical translation insufficiently, especially in the English-Ukrainian language pair. This is due both to the dynamic development of terminological systems and to the lack of established approaches to the unification of translation for recent borrowings.

The article provides specific examples of «false friends of the translator» that frequently occur in scientific articles, monographs and dissertations, and proposes normative variants of their translation in accordance with the norms of the Ukrainian literary language. The conclusions suggest ways to improve the lexical competence of scholars and translators, in particular through the creation of specialized dictionaries for «false

friends of the translator» for various fields of knowledge, as well as recommendations for a critical approach to the use of international vocabulary in scientific speech.

Key words: international vocabulary, false friends of the translator, interlingual homonymy, scientific text, terminology, translation, lexical norm, semantic divergence.

Дата першого надходження статті
до видання: 24.02.2026
Дата прийняття статті до друку
після рецензування: 23.03.2026
Дата публікації (оприлюднення)
статті: 29.04.2026